

Sluttrapport 2013–2018

Program
Program for samfunnssikkerhet – SAMRISK II

Sluttrappport 2013-2018

Samfunnssikkerhet- SAMRISK

© Norges forskningsråd 2018

Norges forskningsråd
Besøksadresse: Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker
Telefon: 22 03 70 00
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Publikasjonen kan bestilles via internett:
www.forskningsradet.no/publikasjoner

Grafisk design omslag: Design et cetera
Foto/ill. omslagsside: Shutterstock

Oslo, april 2018

ISBN 978-82-12-03687-1 (pdf)

Innholdsfortegnelse

Forord.....	3
Innledning.....	4
Økonomi.....	5
Aktiviteter.....	5
Viktigste aktiviteter i programperioden.....	5
Samlet vurdering og utfordringer framover.....	7
Samlet vurdering av framdrift, måloppnåelse og nytte.....	7
Resultater.....	10
Høydepunkter og funn.....	10
Nøkkeltall, aktiviteter.....	19
Administrasjon.....	20
Resultatindikatorer.....	20

Forord

Program for Samfunnssikkerhet, SAMRISK II var et femårig program som avsluttes i 2018 og videreføres umiddelbart. SAMRISK II var en videreføring av SAMRISK 2006-2011.

Forskningen har vært finansiert av Justis- og beredskapsdepartementet, og Kunnskapsdepartementet, med bidrag fra Samferdselsdepartementet og Forsvarsdepartementet. Det overordna målet for programmet har vært å bygge forskningskapasitet og -miljøer som kan bidra med kunnskapsgrunnlag til de ulike sektorene som er involvert i samfunnssikkerhetsarbeidet, og å utvikle kunnskap av høy kvalitet og relevans for samfunnssikkerhetsfeltet.

SAMRISK II har vært viktig i arbeidet med å videreutvikle forskningskvalitet og programmet har bidratt til teori- og metodeutvikling innen forskningsfeltet. Forskningsresultatene er relevante for politikk- og praksisutvikling. Programmet har styrket forskningsmiljøene og bidratt til å øke forskerrekutteringen og tverrfagligheten i feltet.

Kunnskapsbehovet i sektoren er stort og forskningsinnsatsen har vært svak. Midlene i programmet har vært begrenset. Trusselbildet er konstant i endring, og samfunnssikkerhet er en problemstilling som krever kontinuerlig fokus. Det er behov for en sterkere forskningsinnsats for å møte kunnskapsbehovene fremover.

Interessen for SAMRISK II har vært stor på alle nivå i samfunnet. Programmet har økt den generelle forståelsen og kunnskapen om samfunnssikkerhet gjennom kommunikasjon og formidling.

Innledning

Program for samfunnssikkerhet (SAMRISK II) var en femårig satsing som skulle bidra til ny kunnskap og forståelse om farer og trusler mot samfunnets evne til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for store påkjenninger. Forskningens målsetning var å bidra til kunnskapsgrunnlag for bedre motstandskraft, forebygging, beredskap, redningsarbeid, krisehåndtering og læring i samfunnssikkerhetsarbeidet.

Forskningsrådet sluttførte i juni 2011 det første femårige forskningsprogrammet for Samfunnssikkerhet og risiko – SAMRISK. Programmet frembrakte mye ny kunnskap, men avdekket også betydelige behov for videre forskning innenfor feltet. Behovet for kunnskap ble tydelig ved en rekke hendelser i 2011, spesielt terrorangrepene 22. juli, men også i forbindelse med at storm, uhell og teknisk svikt rammet infrastruktur og viktige samfunnsfunksjoner. Erfaringene fra terrorangrepene har vært av spesiell betydning fordi de så tydelig viste samfunnets sårbarhet. Mye sviktet da samfunnets beredskap ble satt på sin hittil største prøve. 22. juli-kommisjonens rapport konkluderte med at sentrale funksjoner i samfunnets beredskap ikke var tilstrekkelig forberedt på å håndtere krisen.

Hendelsene 22. juli 2011 satte sitt preg på noen prioriteringer i det nye SAMRISK II. Samtidig har det vært viktig å innrette forskningen mot generelle problemstillinger i feltet. Neste gang en krise rammer kan det være på et helt annet område som krever en helt annen type kunnskap, andre reaksjoner eller tiltak. Utgangspunktet for arbeidet med samfunnssikkerhet er å forebygge for, og å være forberedt på å håndtere det uventede.

Programmets hovedmål:

Programmet skal gi et bedre kunnskapsgrunnlag for å belyse sårbarhet og dilemmaer, og forebygge for uønskede hendelser, opprettholde viktige samfunnsfunksjoner, ivareta befolkningens liv, helse og grunnleggende verdier under og umiddelbart etter store påkjenninger, uavhengig av hva som forårsaker hendelsen. SAMRISK omfatter ulike typer av store påkjenninger som kan skyldes vilde handlinger, ulykker eller naturkatastrofer.

Denne målsetningen har vært ivaretatt ved å fremskaffe forskningsbasert kunnskap om følgende tema:

- Sosiale strukturer verdier og tillit
- Samarbeid ledelse og organisering
- Trusler og risiko i endring

SAMRISK har vært et handlingsrettet program og dermed hatt som formål å bidra med forskning om utfordringene i sektoren og å skape et bedre grunnlag for politikkutvikling. Disse målene er søkt oppnådd ved å stimulere til forskning av høy kvalitet og å oppfordre prosjektene til omfattende kunnskapsformidling. Det har vært stor innsats for å spre resultatene på ulike arenaer som på frokostseminarer og konferanser, i kronikker, foredrag og innlegg.

Organisering

Programmet har blitt ledet av et programstyre oppnevnt av Divisjonsstyret for samfunn og helse. Programstyret opptre på vegne av Forskningsrådet og er ansvarlig for at programmet når de definerte målsetningene. Programstyret har bestått av 7 medlemmer, 2 møtende varamedlemmer og 1 observatør, hvorav 5 forskere, 1 fra næringslivet, og 4 brukerrepresentanter.

Programstyret:

- Grete Myhre, Dr., Styreleder, Emeritus
- Wilhelm Agrell, Professor, Ekonomihøgskolan, Lunds Universitet
- May-Kristin Ensrud, Seniorrådgiver, Justis- og beredskapsdepartementet
- Anders R. Hovdum, Fagdirektør, Vegdirektoratet
- Maria Kjærland-Haga, Dr., Spesialkonsulent, Statoil
- Karen Lund Petersen, Associate prof. Center for Advanced Security Theory, Universitetet i København
- Bengt Sundelius, Professor, Myndigheten for samhällsskydd og beredskap (MSB)
- Dag Kristiansen, Oberstløytnant, Forsvarsdepartementet, varamedlem
- Elisabeth Staksrud, Førsteamanuensis, Institutt for medier og kommunikasjon, UiO, varamedlem
- Ivar Johannes Knai, Spesialrådgiver, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, observatør

Økonomi

Programmets finansieringskilder: Justis og beredskapsdepartementet JD, Kunnskapsdepartementet KD, Samferdselsdepartementet SD, og Forsvarsdepartementet FD.

Programmet startet opp med et budsjett på 100 mill. kroner for femårsperioden. I 2015 ble det i tillegg bevilget 55 mill. kroner fra KD til et senter for forskning på høyreekstremisme.

Totalt disponibelt budsjett: 155 mill. kroner over 7 år:

- 100 mill. kroner til SAMRISK 2013-2017- 65 mill. kroner JD, 20 mill. kroner KD, 10 mill. kroner SD og 5 mill. kroner FD
- 55 mill. kroner 2015-2020 fra KD til senteret for forskning på høyreekstremisme

Aktiviteter

Viktigste aktiviteter i programperioden

Prioriteringer, satsinger og tiltak

På bakgrunn av programplanutkastet for SAMRISK II ble det utarbeidet en programplan som har vært førende for programstyrets valg ved utlysninger og ved bevilgning av midler.

Programmet har bevilget midler til 11 forskerprosjekter, 9 forprosjekter, og 1 Institusjonsforankret strategisk prosjekt; "Senter for ekstremismeforskning: høyreekstremisme, hatkriminalitet og politisk vold, C-REX" ved Universitetet i Oslo.

Problemstillingene innen samfunnssikkerhet kan være både nasjonale og transnasjonale, de berører mange disipliner og innebærer dermed tverrfaglighet i forskningen. I utlysningene har internasjonalisering, tverrfaglighet, samarbeid mellom nasjonale miljøer, rekruttering og brukerinvolvering blitt etterspurt. Disse kriteriene har vært viktige for å bygge kapasitet og styrke forskningskvaliteten og for forskningens relevans og bruk av resultater i samfunnssikkerhetsarbeidet.

Utlysninger, søknadsbehandling og tildeling av prosjektmidler

Programmet har hatt fire utlysninger med følgende tema:

Utlysningsfrist	Utlysningens tittel	Antall søknader	Antall søknader med karakteren 5 eller høyere	Antall bevilgninger	Søkt beløp	Innvilget beløp
04.09.2013	14 mill. kr til forskerprosjekter om risikokommunikasjon	15	10	3	100 mill. kroner	18 mill. kroner
04.09.2013	Forprosjekter: 1 mill. kr til samarbeid og samhandling som grunnlag for felles søknader	19		11	1,9 mill. kroner	1,1 mill. kroner
12.02.2014	55 mill. kr til forskerprosjekter	43	19	6	398 mill. kroner	55 mill. kroner
14.10.2015	Senter for forskning på høyreekstremisme	3	2	1	150 mill. kroner	50 mill. kroner
15.02.2017	18 mill. kroner til forskning på samfunnssikkerhet	26	15	2	230 mill. kroner	17 mill. kroner

SAMRISK har deltatt med midler i følgende utlysninger:

- Forskningsrådets utlysning BYFORSK med 3 mill. kroner

Et samarbeid mellom flere programmer på tvers i rådet. BYFORSK tar utgangspunkt i urbanisering og byvekst som en mulighet for å møte samfunnsutfordringene. Byene spiller og vil spille en nøkkelrolle i omstillingen til et bærekraftig samfunn. Forskingen skal bidra til kunnskap om og utprøving av nye løsninger for planlegging og styring, teknologiutvikling og innovasjoner. De bærende prinsippene for utvikling skal skape kompakte, smarte, energi- og ressurseffektive, miljø- og klimavennlige, transporteffektive, sosialt og kulturelt inkluderende, trygge og bærekraftige byer.

- To av NordForsks utlysninger i programmet Societal Security med 5 mill. kroner; "Society, Integrity and Cyber-security" og "The Underpinnings of Nordic Societal Security". Utlysningen "Society, Integrity and Cyber-security" har bidratt til å øke internasjonaliseringen i SAMRISK ytterligere gjennom å kreve deltakere fra hver av de tre bidragsyterne; Norden, UK og Nederland. 4 mill. euro ble delt ut til fire IKT prosjekter omkring samfunnssikkerhet. Det var norske deltakere i alle prosjektene som fikk midler. I utlysningen, "The Underpinnings of Nordic Societal Security" skal midlene tildeles våren 2018.

Utlyningsfrist	Utlysings tittel	Antall søknader	Antall bevilgninger	Søkt beløp	Innvilget beløp fra SAMRISK
15.03.2016	NordForsk Call for proposals on Society, Integrity and Cyber-security	28	4		2,5 mill. kroner <i>(40 mill. kroner totalt)</i>
23.11.2016	Forskning og innovasjon for framtidens byer	63	6	714 mill. kroner	3 mill. kroner <i>(70 mill. kroner totalt)</i>
20.09.2017	The Underpinnings of Nordic Societal Security	17	Bevilgning våren 2018		2,5 mill. kroner <i>(28,5 mil. kroner totalt)</i>

Samlet vurdering og utfordringer framover

Samlet vurdering av framdrift, måloppnåelse og nytte

Porteføljen

Samfunnssikkerhet er et forholdsvis nytt forskningsfelt hvor forskningsmiljøene har vært små og fragmenterte. Det har dermed vært ønskelig å samle miljøene, og å bidra til økt rekruttering, for å styrke forskningskapasiteten. I tillegg er utfordringene i feltet av en slik art at forskningsinnsatsen må foregå på tvers av forskningsdisipliner og sektorer. I utlysningene har SAMRISK II derfor særlig etterspurt følgende kriterier; nasjonalt og internasjonalt samarbeid, tverrfaglighet, rekruttering, og brukermedvirkning.

Det har også vært viktig å sikre at prosjektene har tilstrekkelig økonomiske ressurser som grunnlag for å kunne utvikle gode samarbeidsprosjekter. For å gi mulighet for samarbeid i forskerprosjekter har programstyret i SAMRISK II valgt å tildele midler til færre og større prosjekter. SAMRISK II har dermed bidratt til; å samle norske miljøer, knytte den norske forskningen sterkere opp mot internasjonal forskning, øke rekrutteringen og til å styrke medvirkningsperspektivet i forskningen. Alle prosjektene har samarbeid nasjonalt og internasjonalt, og det er stort tilfang av komparative studier i prosjektporteføljen.

SAMRISK II har også bidratt til internasjonalisering i feltet ved å se den nasjonale forskningsinnsatsen i sammenheng med det Nordiske programmet for samfunnssikkerhet, og med EUs Horizon 2020, Secure societies. Programstyret har i perioden hatt oversikt over forskningsaktiviteter, og -planer på norsk, nordisk og europeisk nivå og dermed kunnet ivareta en arbeidsdeling i utvikling av forskningsfeltet. Tematiske og faglige innretninger som var ivaretatt i EU eller i det nordiske

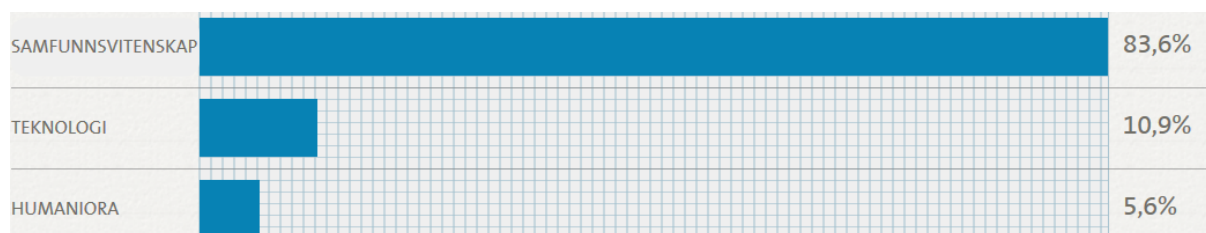
programmet ble dermed ikke vektlagt i nasjonale utlysninger. Eksempelvis har en i EU vektlagt utvikling av sikkerhetsindustrien, og hatt et teknologisk tyngdepunkt, mens norske utlysninger i denne perioden har fokusert på tverrfaglige utfordringer med tyngdepunkt innenfor samfunnsfag og humaniora. I tillegg er enkelte kunnskapsbehov vurdert å være av mer norsk og nordisk art, mens andre problemstillinger er mer overnasjonale og krever et utvidet perspektiv. Utfordringen som ansees for best å kunne løses på nasjonalt nivå er lyst ut gjennom SAMRISK, mens de utfordringene som ansees for felles nordiske er lyst ut gjennom NordForsks program. De felles europeiske eller internasjonale problemstillinger har blitt ivaretatt gjennom EUs forskningsprogram. Den nasjonale forskningssatsingen på samfunnssikkerhet har få sidestykker i EU sammenheng, og kan sees på som et viktig tiltak som har bidratt til å fremme norske forskningsmiljøers konkurransekraft på den internasjonale forskningsarenaen.

I 2015 bevilget Kunnskapsdepartementet 55 mill. kroner til å etablere et senter for forskning på høyreekstremisme. SAMRISK II utlyste og tildelte midler høst 2015 til: "Senter for ekstremismeforskning: høyreekstremisme, hatkriminalitet og politisk vold, C-REX" ved Universitetet i Oslo. Opprettelsen av C-REX har bidratt til å styrke og samle en svært fragmentert forskningsinnsats på feltet, miljøet har også vært involvert i søknader til EUs forskningsprogram Horisont 2020.

Fagdisiplin

Prosjektene i porteføljen kan kategoriseres som tverrfaglige. Prosjektene er sammensatt av forskere fra flere disipliner, men først og fremst fra samfunnsfagene. I utlysningene har tverrfaglighet blitt etterspurt, og i siste utlysning særlig humanistiske fag og tradisjoner, psykologiske, juridiske og økonomiske ble spesifikt nevnt som relevante i siste utlysning. Humanistiske fag og tradisjoner er relevante for å ivareta de ulike perspektivene i samfunnssikkerhetsforskningen.

Opprettelsen av "Senteret for forskning på høyreekstremisme, C-REX", har bidratt til å styrke og samle forskningsinnsatsen på deler av dette feltet. Dette miljøet har også vært involvert i søknader til Horisont 2020.

Rekruttering

Totalt i prosjektporteføljen er det bevilget midler til 15 rekrutteringsstillinger 8 Postdoktorer og 7 PhD stillinger. Gjennom disse stillingene vil SAMRISK II bidra til å øke forskningskapasiteten i feltet.

Kjønn

Kjønnsbalansen i porteføljen er bra når det gjelder prosjektledere, 5 av de 12 prosjektlederne er kvinner. Når det gjelder rekruttering så er 6 av 7 PhD av de ansatte i stillingene kvinner, mens 5 postdoktorene er menn.

Geografi

Geografisk så er det klar hovedvekt av tildelinger til forskningsinstitutter, universiteter og høyskoler i Oslo regionen. Forskningsinstitusjoner i Trøndelag kommer på andre plass, etterfulgt av Hordaland. Det er først og fremst institutter som har blitt tildelt midler, men også universitet- og høyskolesektoren har mottatt midler fra SAMRISK.

Formidling av forskning

SAMRISK II hadde en brukerkonferanse høst 2017 med presentasjon av resultater fra de 9 prosjektene som ble finansiert ved de tre første utlysningene. Konferansen var vellykket med god deltakelse fra ulike brukergrupper. Ellers i programperioden har SAMRISK II benyttet samarbeidet med NordForsk som felles plattform for formidlingsaktiviteter. Resultater har også blitt presentert på nasjonale samfunnsikkerhetskonferanser. I tillegg har prosjektene selv formidlet resultater i ulike fora.

Programmet har bidratt til en rekke forsknings-, allmenn- og brukerrettede formidlingstiltak på konferanser og med oppslag i media og deltakelse i den offentlige debatten. Pr. 2017 har prosjektene rapportert om mer enn 600 formidlingstiltak av allmenn art, 300 av brukerrettet art. I tillegg har forskerne bidratt med mer enn 100 vitenskapelige publiseringer. Mange av prosjektene har arrangert frokostseminarer o.l. med åpne invitasjoner. Resultater fra prosjektene har også blitt presentert på ulike møteplasser hvor de ulike beredskapsstatene er representert. To viktige arenaer for formidling av resultater fra prosjektporteføljen er de årlige samfunnsikkerhetskonferansene til Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap og Universitetet Stavanger. Totalt møtes her 500-600 mennesker med ulike ansvarsområder innen samfunnsikkerhetsfeltet.

Internasjonalisering

Internasjonalt samarbeid har vært etterspurt i alle utlysningene i SAMRISK II. I programmets første utlysning ble det også tildelt midler til samarbeidsprosjekter hvor formålet var å stimulere til bl.a. internasjonalt samarbeid. Mange av problemstillingene i feltet er globale av natur og mye av kunnskapsutviklingen kan dermed med fordel foregå på den internasjonale arena. Prosjektene har stor grad av internasjonalt samarbeid, fra 1 til 5 internasjonale partnere. Samarbeidspartnere fra utenlandske institusjoner inn i prosjektgruppene har hatt stor betydning for andelen av komparative prosjekter i SAMRISK II, halvparten av prosjektene har gjort sammenlignende studier i flere land. I tillegg uttrykker utlysningene at det er spesielt ønskelig med samarbeid med forskergrupper som finansieres gjennom EUs rammeprogram Horisont 2020. Aktiviteten i SAMRISK II knytter også forskningsmiljøene sammen og styrker dermed det norske grunnlaget i konkurransen om internasjonale midler.

Fellesutlysningen i regi av NordForsk har bidratt til å øke internasjonaliseringen ytterligere gjennom å bruke kriterier som deltakere fra hver av de tre bidragsyterne: Norden, UK og Nederland som et av kriteriene for tildeling av midler.

Pr. 2016 hadde 26 av 214 prosjekter i Horisont 2020 *Secure societies* norsk deltakelse, herav 4 med norsk koordinator. Totalt har norske prosjekter fått tildelt ca. 150 mill. kroner i programmet *Secure societies*, noe som tilsvarer en returandel på 2,8 %, gjennomsnittlig returandel for norske søkere har vært 1,9 %. Også prosjekter under Horisont 2020-programmene *Europe in a changing world - Inclusive, innovative and reflective societies* og *ICT-Leadership in Enabling and Industrial Technologies* har norsk deltakelse som har relevans for samfunnsikkerhet.

Bedret kunnskapsgrunnlag

Hovedformålet med programmet har vært å utvikle kunnskapsgrunnlaget for politikkutforming og forvaltning, og for andre aktører i samfunnsikkerhetsfeltet. SAMRISK II har gjennom ulike formidlingsaktiviteter bidratt til å øke kunnskapsgrunnlaget for politiske myndigheter, forvaltningen, interesseorganisasjoner, arbeids- og næringsliv, medier og for befolkningen som helhet.

Gjennom prosjektporteføljen har vi fått belyst svært mange problemstillinger i feltet. Bidrag og resultater fra programmet har blitt formidlet til allmenheten, brukere og forsknings-kollegaer, både nasjonalt og internasjonalt. Formidlingen har bidratt til å øke kunnskapen omkring de ulike utfordringer på samfunnsikkerhetsområdet. Kunnskapen som genereres gjennom prosjektporteføljen har bidratt til målsetningen om å styrke den generelle kommunikasjonen og å bidra til økt refleksjon og oppmerksomhet omkring samfunnsikkerhet. Økt kunnskap og forståelse styrker muligheten til vurdering og evaluering av ulike tiltak på alle nivå og felt innen samfunnsikkerhet.

Økonomi

Alle midlene er bevilget, men som følge av permisjoner og sykemeldinger så har flere av prosjektene fått utsettelse og programmet får overføringer av midler til neste budsjettperiode. Det er også overføringer som følge av at de siste to prosjektene fikk tildeling i programmets siste fase.

Resultater

Høydepunkter og funn

Programmet har finansiert 11 forskerprosjekter, 1 institusjonsforankret prosjekt, og 11 forprosjekter. I tillegg til forprosjektene er 4 av forskerprosjektene avsluttet. Forskerprosjektene som hadde oppstart i 2014 avsluttes halvparten i 2017 og resten i løpet av 2018. 2 av forskerprosjektene startet opp 2017 og har varighet til 2020. Senteret for forskning på høyreekstremisme har varighet til 2021.

Totalt i utlysningene har SAMRISK mottatt 83 søknader, 19 søknader til forprosjekter, 61 søknader til forskerprosjekter og 3 søknader til senter for forskning på høyreekstremisme. De mottatte forskerprosjektene hadde høy faglig kvalitet, ca. 50 % av søknadene er av høy støtteverdig kvalitet. Innvilgede prosjekt har høy relevans for programplanen og dekker den i stor grad. I utlysningen har det vært det krav om nasjonalt og internasjonalt samarbeid, noe som alle prosjektene gjenspeiler. Tverrfaglighet har også blitt etterspurt, og til en viss grad er dette kravet innfridd.

Tabellen under gir en oversikt over prosjektene og deres samarbeidspartnere nasjonalt og internasjonalt:

Prosjekttittel	Ansvarlig institusjon	Samarbeidspartnere nasjonalt	Samarbeidspartnere internasjonalt
The next disaster. Collaboration, risk communication and action capacity in Norway after the 22.07 terror	NTNU, fakultetet for samfunnsvitenskap	<ul style="list-style-type: none"> • Safetc Nordic AS, • NTNU • SINTEF 	<ul style="list-style-type: none"> • University of Navarra, Spania • University of Helsinki, Finland • Royal Institute of Technology (KTH)
Communicating Risk in the Digital Age	Institutt for fredsforskning PRIO	Universitetet i Oslo	<ul style="list-style-type: none"> • University of Quebec in Montreal, Canada • Vrije Universiteit Brussel, Belgia • Erasmus School of History, Nederland
Researching Social Media and Collaborative Software Use in Emergency situations	Høgskolen i Oslo og Akershus	Bengeler AS	<ul style="list-style-type: none"> • Arberystwyth Universitet, Storbritannia • Åbo Akademi University, Finland • FH Johanneum Gesellschaft mbH, Tyskland
The Duty of Care: Protecting Citizens Abroad	Norsk Utenrikspolitisk Institutt	Norges tekniske og miljøvitenskapelige universitet	<ul style="list-style-type: none"> • University of Edinburgh, Storbritannia • Nederlandsk institutt of international relations, Nederland • Københavns Universitet, Danmark
Risk management strategies when households face collapsing electricity and digital infrastructure	Statens institutt for forbruksforskning SIFO	Stiftelsen norsk teknisk museum	<ul style="list-style-type: none"> • Mittuniversitetet, Sverige • University of Island, Island
Organizing for Societal Security and Crisis Management: Building Governance Capacity and Legitimacy	Uni Research Rokkan senteret		<ul style="list-style-type: none"> • London School of Economics, Storbritannia • Swedish National Defence College, Sverige • Københavns Universitet, Danmark • Potsdam centre of policy and management, Tyskland • Leiden University, Nederland

<p>Searching the unknown: discourses and effects of preventing radicalization in Scandinavia</p> <p>New Strains of Society: Hidden, Dynamic and Emergent Vulnerabilities</p> <p>Disruption, Social Capital and Resilience: A longitudinal and Comparative Approach</p> <p>Inter-organizational coordination of mass rescue operations in complex environments,</p> <p>UMOD: Understanding and Monitoring Digital Wildfires</p> <p>Center for Research on Extremism (C-REX): Right-Wing Extremism, Hate Crime and Political Violence.</p>			
	Forsvarets Forskningsinstitutt	FAFO	<ul style="list-style-type: none"> • Århus Universitet, Danmark
	SINTEF	Forsvarets forskningsinstitutt, NTNU	<ul style="list-style-type: none"> • University of Tulsa, USA
	Institutt for samfunnsforskning, IFS		<ul style="list-style-type: none"> • Syracuse University, Storbritania • University of Turku, Tyrkia • Instituto de Politicas, Spania
	Universitetet Nord	Universitetet I Tromsø Politihøgskolen Universitetessenteret på Svalbard	<ul style="list-style-type: none"> • Memorial University, Canada • Admiral Markarov State Maritim Academy, Russland • University of Greenland, Grønland • University of Iceland, Island • World Maritime University, Sverige
	SIMULA	NTNU	<ul style="list-style-type: none"> • USA • UK
	Universitetet i Oslo	Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI), Fredsforskningsinstituttet (PRIO) Senter for studier av Holocaust og livsynsminoriteter, Politihøgskolen Forsvarets forskningsinstitutt	<ul style="list-style-type: none"> • Universität Bielefeld, Tyskland • Universitetet i Leiden, Nederland • Handa Centre for the Study of Terrorism and Political Violence, Storbritania

Videre følger en oversikt resultater fra prosjektene pr. primo 2017:

Eirik Albrechtsen, NTNU: *The next disaster. Collaboration, risk communication and action capacity in Norway after the 22.07 terror (NEXUS)*

Formålet med prosjektet var å studere om samfunnssikkerhetsarbeidet i Norge har blitt forbedret som følge av erfaringer med håndtering av 22. juli angrepet. Funn i prosjektet viser at det har vært en endring i bevisstheten i form av økt risikoerkjennelse. Denne endringen er ikke først og fremst et resultat av planlagte endringsprosesser, men naturlig konsekvens av at vi har opplevd det mest alvorlige angrepet på det norske samfunnet i nyere historie.

Prosjektet viser til eksempler på de planlagte endringsprosessene som; økt frekvens på øvelser, endret organisering på strukturelt nivå og kulturelle endringer. Det øves mer, og scenarioene det øves på er ofte mer omfattende enn tidligere med involvering av stadig flere aktører. Evnen til samvirke i krisehåndteringen utfordres dermed sterkere enn før. På strukturelt nivå er det særlig i politiet det har blitt foretatt organisatoriske endringer. I tillegg viser funnene at det har funnet sted vesentlige kulturelle endringer generelt i norsk samfunnssikkerhetsarbeid.

Forskningsresultater viser og at det i etterkant av 22. juli har blitt brukt mange ressurser på samfunnssikkerhet på relativt kort tid. Funnene tyder også på at ressursene i stor grad har blitt brukt på statlig/sentralt nivå, mens aktører fra kommunene og fylkesmenn har opplevd økte krav og større arbeidsbelastning, uten at budsjettet har økt tilsvarende.

Funnene i prosjektet tyder på at samvirke fremdeles er en stor utfordring. Det har blitt innført et nytt samvirkeprinsipp, men funnene tyder på at det gjenstår et stykke arbeid for at dette prinsippet skal fungere i praksis. På noen områder har endringstiltakene vært overfladiske, og støtt på barrierer for læring og endring knyttet til strukturelle forhold i forvaltningen. En utfordrende barriere er de tverrsektorielle aspektene, en annen er at man i mange tilfeller har valgt tiltak som er lette å rapportere på heller enn tiltak av mer grunnleggende karakter og som adresserer kulturelle bakenforliggende forhold. Et viktig funn fra prosjektet er at det som omtales overordnet som "samordning" og "samordningsproblemer" i realiteten består av svært mange forskjellige problemer, som hører til forskjellige situasjoner og aktører. Det er derfor behov for mer kunnskap om de ulike aktørgruppene i samvirket for å kunne generere kunnskap om samordning av aktørene.

Per Lægreid, Uni Resarch: *Organizing for Societal Security and Crisis Management: Building Governance Capacity and Legitimacy*

Formålet med prosjektet har vært å studere myndighetenes kapasitet og legitimitet på samfunnssikkerhet- og krisehåndteringsområdet. Prosjektet har stilt det overordnede spørsmålet: Hva utgjør et velfungerende statlig system for krisehåndtering? Utgangspunktet for studien har vært en antakelse om at både organisasjonskapasitet og legitimitet er avgjørende for et velfungerende krisehåndteringssystem. Prosjektet har sett på utviklingen av samfunnssikkerhetsfeltet i Norge etter 22. juli. Prosjektet har også sammenliknet Norge med andre land på samfunnssikkerhet og krisehåndtering.

Funn viser at organisering for samfunnssikkerhet, beredskap og krisehåndtering i Norge etter 22.juli er preget av hendelsen i den forstand at feltet får mer oppmerksomhet enn tidligere. Forskningen viser og at endring knyttet til samfunnssikkerhet er kriedrevet. I etterkant av 22. juli har det blitt igangsatt en rekke utredninger og evalueringer, utført er rekke endringer i lovgivninger og instruksjer, og det har blitt innført mer tilsyn og kontroll på området. Det kan dermed sies at det har skjedd en oppgradering på sentralt nivå, mens det har vært mindre oppmerksomhet om og endringer på regionalt og lokalt nivå, og det er mangel på vurderinger av virkninger og effekter av nye tiltak.

Resultater fra prosjektet tyder på at organiseringen av samfunnssikkerhetsfeltet i de fleste land er kompleks, sektorisert og fragmentert, samtidig som det er en tendens til å sentralisere i møte med kriser. I etterkant av terrorhandlinger har de fleste land utvidet sikkerhetslovgivning og utvidet repertoar av kontraterrortiltak. Det er imidlertid en vanskelig balanse mellom hensynet til individuelle rettigheter på den ene side og hensynet til samfunnssikkerhet på den andre siden. Balansen mellom sivile rettigheter og hensynet til samfunnssikkerhet kan påvirke holdninger til demokratiet. Generelt er tilliten til myndighetene i Norge robust, men tillit til bestemte institusjoners evne til å håndtere kriser er mer sårbar. Veivalg i samfunnssikkerhetspolitikken er også prinsipielle og handler om oppslutning om demokratiske verdier. Funn i prosjektet tyder på at det ikke finnes en beste praksis, «kvikk-fix», eller universalløsning som gjelder for mange land. Vi står overfor grenseoverskridende, komplekse politikkområder preget av usikkerhet og tvetydighet som setter grenser for hvor langt man kan komme med planlegging.

Prosjektet konkluderer med at det er et stort kunnskapsbehov både nasjonalt og internasjonalt, særlig om virkninger av tiltak. En særlig utfordring er store gråsoneproblemer i grenselandet mellom politikkområder (politi-forsvaret), mellom departementer, mellom departementer og underliggende organer og mellom direktorater. Dette er et politikkområde med behov for et bredere og sikrere kunnskapsgrunnlag som utgangspunkt for politikktutforming og iverksetting av effektive tiltak.

Tor Olav Grøtan SINTEF: *New Strains of Society: Hidden, Dynamic and emergent Vulnerabilities*

Prosjektet studerte sikkerhetsledelse med utgangspunkt i samfunnets behov for nye metoder og prinsipper for å ivareta kompleksiteten i samfunnssikkerhetsarbeidet. Utgangspunktet var at mange som arbeider i feltet allerede har erfart konsekvensene ved kompleksiteten i organiseringen av samfunnet. Forskere kan bidra med å systematisere disse hendelsene og bidra til å få frem nye perspektiver som kan utfordre risikoerkjennelsen. Prosjektet har utviklet nye metoder som kan hjelpe risikoanalytikere og beslutningstakere til å se de skjulte, dynamiske truslene og kompleksiteten ved dem.

Gjennom prosjektet settes sektororienterte trusselbilder sammen til større bilder som kan gjenspeile koblinger og avhengigheter mellom sektorer og dermed også få frem underliggende koblinger, sårbarheter. Dette komplekse trusselbildet bidrar til å uttrykke en manglende forståelse for potensialet for kaskadehendelser. I prosjektet har disse overordnede bildene av trussellandskapet blitt brukt til å teste ut sårbarheten under ulike forutsetninger. Dette har blitt gjort i tett samarbeid med viktige brukeraktører både nasjonalt og med amerikanske sikkerhetsmyndigheter.

Prosjektet finner at det er et gap mellom den beredskapsmessige kapasiteten som lar seg realisere gjennom sektor- og samvirkeprinsippet og oppfatningen som finnes om muligheten til å samordne om det trengs. Det er klart et behov for å stille flere spørsmål omkring hvilke uforutsette hendelser som kan inntre som følge av dagens tette koblinger. Større realisme omkring hvilke trusler vi står overfor gjør samfunnet mer resilient og dermed bedre forberedt på å håndtere det uforutsette. Bakgrunnen for å kunne håndtere det uforutsette er kunnskap og realisme i risikoforståelsen. Resultatene avdekker også behov for større tverrfaglighet mellom teknisk tekniske, ledelse og organisatoriske fag.

Maria Gabrielsen Jumbert, PRIO: *Communicating Risk in the Digital Age (DIGICOM)*

Prosjektet har studert risikokommunikasjon som prosessen fra innsamling, behandling og analysering av risiko, til formidling av informasjon til ulike grupper. Disse ulike delene i risikokommunikasjons-

prosessene bidrar til å bestemme hva som blir ansett som risiko og dermed er del av samfunnets forståelse av egen sikkerhet. Det nye digitale landskapet påvirker de ulike aktørene som er involvert i risikokommunikasjon, deres identitet formes gjennom disse nye kommunikasjonsformer. Nye aktører kommer til i dette landskapet, de inntar nye roller og bidrar til at samfunnets forståelse av risiko og risikoatferd endres. Kvalitetssikring og formidling av informasjon skjer dermed på mer diffuse måter, fordelt på flere aktører.

Prosjektet fant at myndigheter bruker nye digitale plattformer og sosiale medier for å nå ut til et større publikum, men at disse kanalene brukes først og fremst for informasjon og i mindre grad for å gå i dialog med publikum. De plattformene åpner for dialog som i liten grad blir utnyttet.

Prosjektet har utviklet nye konsepter og verktøy for å forstå hvordan risiko, kommunikasjon og det digitale påvirker hverandre. Dette samspillet gir rom for nye former for kommunikasjon, endrede forståelser av risiko, og gir nye roller for de ulike aktørene som er involvert. Underveis i prosessen har prosjektet støttet seg på et brukernettverk. Brukerne har vært involvert i alle faser av prosjektet, fra problemformulering til implementering.

Risikokommunikasjonsfeltet endrer seg i takt med samfunnsutviklingen. Prosjektet startet ut med et utgangspunkt om å forstå samhandlingsmekanismer i den digitale tidsalder. Utviklingen skjer raskt, men de overordnede rammene er fremdeles aktuelle. Vi får stadig nye verktøy og nye tilnærminger til risiko. Videre forskning på feltet er høyst relevant. Det vil blant annet være viktig fremover, i et politisk klima der merkelapper som «fakta» og «alternative fakta» skaper nye skillelinjer, å se hvordan ulike medier - sosiale medier, nyhetsmedier og digitale plattformer - forholder seg til og påvirker disse merkelappene..

Harald Hornmoen: Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA): *Researching Social Media and Collaborative Software Use in Emergency Situations*

Formålet har vært å studere bruk av sosiale media i krisekommunikasjon og å se på hvordan nye media påvirker en krisesituasjon. I tillegg har prosjektet og testet brukervennligheten til et verktøy som støtter validering av informasjon som spres og deles på sosiale medier i kriser. Validering handler i denne sammenhengen om å identifisere, fastslå eller illustrere verdien eller legitimiteten til denne informasjonen. Problemstillingene for prosjektet har vært blant annet: hvordan bruker sentrale kommunikatorer som krisehåndterere, informasjonsfolk, journalister, og publikum som er rammet, sosiale medier i krisesituasjoner? Og hvordan reagerer de på sosiale media-budskap i de samme situasjonene? Hvordan kan bruken av sosiale medier forbedres slik at man styrker bevisstheten om og responsen på krisesituasjoner?

Prosjektet har analysert data fra 22. juli angrepet og ebola-utbruddet, og studert styrkene og svakhetene ved sosiale medier. Funnene har dannet grunnlag for å utvikle modeller og anbefalinger som kan bidra til å bedre bruken av sosiale medier i nøds- og krisesituasjoner. Slike situasjoner er kaotiske og det kan være vanskelig for krisekommunikatorer å ha tiltro til i sosiale medier. Prosjektet har hatt et tett samarbeid med journalister for å legge til rette for at verktøy som blir utviklet for krisekommunikatorer blir mest mulig brukervennlige. Kunnskapen som prosjektet genererer, kan videreutvikles til et verktøy som er egnet til bruk for andre grupper, for eksempel i offentlige virksomheter. Myndighetene vil lettere kunne ta i bruk sosiale medier for å overvåke og vurdere informasjon fra samfunnsborgere.

Forskerne har fått innspill fra en rådgivningsgruppe med ulike brukere som har erfaring med krisesituasjoner. Den internasjonale forskningsgruppen består av ekspertise innenfor sosiale medier, og prosjektet har samarbeidspartnere i Østerrike, Wales og Finland.

Nina Græger, NUPI: *The Duty of Care: Protecting Citizens abroad*

Prosjektet har studert statens rolle overfor norske borgere som befinner seg i utlandet når kriser oppstår. Gjennom begrepet '*duty of care*' -plikt til å beskytte, har prosjektet sett på hvordan denne rollen praktiseres. I Norge er denne plikten nedfelt i et lovverk som gir norske diplomater og dernest øvrige nordmenn utenlands beskyttelse og bistand i ulike situasjoner. Resultatene viser at det er store utfordringer knyttet til statens og arbeidsgiversidens '*duty of care*' overfor egne borgere og ansatte som befinner seg i utlandet i alvorlige krisesituasjoner.

Studien viser tydelig hvordan diplomati har gått fra å være overveiende representativt, dvs. at diplomater utenlands representerer og fremmer sitt lands interesser i internasjonale fora og land, til også å innebære bistand til norske borgere som utsettes for alvorlige krisesituasjoner i utlandet. Resultatene viser at det er konkrete utfordringer i samarbeidet mellom statlige norske aktører og private aktører, og ofte også regjeringen i land der krisen eller hendelsen skjer. Utfordringene er ofte forankret i ulike regler, standarder og praksiser for hvordan kriser og hendelser skal håndteres, og at utenlandske borgere ikke har like høy prioritet overalt. Prosjektet finner også at dess mer vellykket krisehåndteringen er, dess større blir forventningene fra borgerne om beskyttelse. Dette kan potensielt bli veldig kostbart, både i form av budsjetter og tidsbruk. På den annen side fører dårlig eller ineffektiv håndtering av kriser i utlandet til dårlig omdømme i befolkningen og også legitimitetstap. Dette er et særlig dilemma for land med dårligere økonomi enn Norge.

Prosjektet påpeker et betydelig behov for å følge utviklingen på dette feltet gjennom videre forskning. Globalisering og internasjonalisering fortsetter med uforminsket styrke på de fleste områder. Nye migrasjonsmønstre og innvandring som følge av krig og konflikt, klimaendringer og press på ressursene i mange land, samt arbeidssøkning, gjør at antallet borgere som befinner seg utenfor statens grenser vil øke på global basis.

Storm-Mathisen Forbruksforskningsinstituttet SIFO, HiOA: *Risk management strategies when households face collapsing electricity and digital infrastructure*

Homerisk-prosjektet har studert Norske innbyggers risikopersepsjon, risikoplaner og praksis, og sett på hvilke ressurser husholds beredskap representerer i kriser samt hvordan rollen til hushold, borgere og forbrukere ble forstått i de nasjonale beredskapsplaner og lover i Norge, Sverige og på Island.

Resultatene viser at innbyggere i de tre landene har ulik forventning til myndighetenes ansvar for samfunnssikkerhet. Befolkningen på Island tar størst ansvar mens norske innbyggere har større forventning til myndighetenes innsats. De aller fleste innbyggerne i de tre landene anser likevel at de som enkeltindivider har et ansvar og vil bidra aktivt dersom en krise inntreffer. I alle tre land er andelen hushold med beredskapsplaner størst i rurale områder, det er også disse som har best kjennskap til hvilke myndigheter de skal henvende seg til i krisesituasjoner. De hushold som har erfaring med strøm- og IKT-brudd har relativt høy beredskap for fremtidige hendelser. Samtidig finner prosjektet også at hushold i alle tre land vurderer sannsynligheten for at ulike kriser vil inntreffe som relativt lav. Bare en av ti i Norge og på Island og to av ti i Sverige ser det som sannsynlig at et alvorlig brudd i strøm- og IKT-nettverket kan inntreffe.

Prosjektet påpeker at det er utfordringer med digital kommunikasjon i krisesituasjoner, fordi strøm og IKT- brudd ofte oppstår sammen. Digitale plattformer vil dermed være utilgjengelige. Samtidig er både husholdninger og myndigheter motvillige når det gjelder å vurdere strømbrudd som en risiko. Husholdningene mener strøm brudd er lite sannsynlige og myndighetene vurderer dem som mindre alvorlige enn andre typer hendelser. Manglende vektlegging av denne type hendelser i samfunnssikkerhetsarbeidet kan gjøre at vi er ekstra sårbare overfor hendelser i kritisk infrastruktur.

Funnene tyder på at dette er et område med stort kunnskapsbehov. Særlig relevant vil det være med mer kunnskap om innbyggernes bruk av sosiale medier i kriser. Det er gjort en del forskning på hvordan tredjepart kan bruke data fra sosiale medier i kriser, men lite om kommunikasjon mellom folk. Det er også interessant med ytterligere studier av de økonomiske kostnadene ved husholdningers beredskap.

Therese Sandrup FFI: "*Searching the unknown: discourses and effects of preventing radicalization in Scandinavia*" (RADISKAN)

Prosjektet har tatt utgangspunkt i de skandinaviske landenes handlingsplaner mot radikaliserings og voldelig ekstremisme, og stilt spørsmål om hvilke forståelser og oppfatninger som underbygger forebyggende arbeid. På hvilke måter påvirker "radikaliseringfokus" lokalsamfunn?

Resultatene tyder på at terrorhendelsene den siste tiden har bidratt til et skifte i svært mange vestlige lands tilnærming til forebygging og bekjempelse av voldelig ekstremisme. Fra å være et ansvar hovedsakelig tillagt sikkerhetstjenester og politi, inkluderer nå det forebyggende aspektet i mye større grad kommune og andre sivile aktører og organisasjoner. Imidlertid har politi og kommune/sivilsamfunn ulikt utgangspunkt for sitt forebyggende arbeid overfor sine målgrupper. Det kan være utfordrende å få innsikt i miljøer det knyttes bekymring til, særlig dersom miljøene har mistillit til politi og andre myndigheter.

Prosjektet finner at en fellesnevner ved de Skandinaviske lands handlingsplaner mot radikaliserings er at sivilsamfunn oppfordres til å utpeke sårbare grupper og individer. Lokalsamfunn og kommuner har et hovedansvar for å implementere forebyggende tiltak. Gjennom lokale prioriteringer, samt statlige støtteordninger, har det etter hvert utviklet seg et bredt spekter av tiltak rettet mot «marginaliserte» og «sårbare» grupper/individer. Tilsynelatende handler lokal forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme mye om å motarbeide «utenforskap», og om generell kriminalitetsforebygging.

Resultatene viser at definisjonene av radikaliserings og voldelig ekstremisme som benyttes i de skandinaviske handlingsplanene knyttes til bruk av vold, oppfordring til bruk av vold eller uttrykt vilje til å bruke vold. Forskningen viser at det er få av de som støtter ekstremisme, som selv vil begå voldelige handlinger. Manglende enighet om innhold og mening av begreper vanskeliggjør det forebyggende arbeidet. Utfordringene for både politi og kommune ligger i å avgjøre når man skal gripe inn i en prosess mot noe som potensielt kan utgjøre en fare. Innenfor EU er det blitt etablert en offisiell tilnærming til forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme, hvor det å identifisere underliggende årsaker blir ansett som avgjørende, imidlertid er det stor variasjon i oppfattelsen av hva som er de mest betydningsfulle underliggende årsaker, og hvordan man best forebygger radikaliserings og mobilisering til voldelig ekstremisme.

Fremtidig forskning bør se nærmere på Europeiske land med erfaring med forebygging og bekjempelse av voldelig ekstremisme og terrorisme knyttet til lignende kontekster som Norge. Det mangler fortsatt mye kunnskap om hva som egentlig virker av forebyggende tiltak innen feltet.

Kari Steen-Johnsen Institutt for samfunnsforskning: *Disruption, Social Capital and Resilience: A Longitudinal and Comparative Approach*

Prosjektets målsetning var å undersøke om hendelser som terror påvirker tillit og politiske holdninger og dermed får betydning for sosial kapital. Prosjektet har undersøkt og sammenlignet reaksjonene på terrorisme i Frankrike, Spania, USA, Finland og Norge. Funnene er basert på befolkningsundersøkelser i disse landene like etter, og et år etter, terroren i Paris. I Frankrike er det også gjort en undersøkelse etter Nice-terroren.

Resultatene viser at frykten for at ny terror skal ramme er betydelig høyere i Frankrike, Spania og USA, enn i Norge og Finland. Dette kan ha å gjøre med at disse landene tidligere har vært eksponert for islamistisk inspirert terrorisme. Men det kan også ha å gjøre med at tilliten til myndighetene og deres evne til å beskytte befolkningen er lavere her enn i de nordiske landene. I Frankrike etter Paris og Nice-terroren, finner prosjektet at det er en tydelig svekkelse av tillit til offentlige institusjoner og til myndighetenes evne til å beskytte mot nye terrorangrep. Dette funnet kan sees i lys av rekken av terrorangrep som Frankrike har vært utsatt for. Mer overraskende er det at støtten til alle former for integrerings- og innvandringstiltak synker. Dette kan kanskje tolkes som at befolkningen har mistet troen på at politiske tiltak kan avhjelpe problemet.

Prosjektet påpeker et behov for å utvikle og å videreføre forskningen på terrorens konsekvenser på sosial kapital, både på kort og lang sikt. Særlig viktig er det å studere utviklingen i politiske holdninger og tillit. Funnene tyder på at det er viktig å forstå hvilken rolle både tradisjonelle og nye medier spiller i å forme borgernes respons på terrorisme.

C-REX -Center for Research on Extremism: Right-Wing Extremism, Hate Crime and Political Violence

C-REX senteret ved UiO startet 1. februar 2016, og teller pr. 2017 ca. 10 fulltids-, og et tilsvarende antall deltidsansatte. Det tverrfaglige senteret er finansiert av Kunnskapsdepartementet og har en årlig finansiering på 10 mill. kroner over 5 år. Senteret har som ambisjon å bli Europas ledende på feltet. Igangsatte og planlagte aktiviteter inkluderer å utvikle ny kunnskap om høyreekstremisme, hatkriminalitet og politisk vold; bidra til den akademiske debatten; videreformidle forskningsbasert kunnskap til beslutningstakere, offentligheten, skole, politi og sivilsamfunn; undervisning for studenter; faglige seminarer og årlig konferanse; søking om EU-midler og forskningsoppdrag; brukernettsverk; nettside og nyhetsbrev, mm. Senteret har hatt stor aktivitet og svært god pressedekning i 2016 og 2017.

Følgende fire temaer utgjør kjerneaktiviteten i senteret:

- Ideologi, aktivisme og organisasjon (aktørorienterte analyser av ideologi), inkludert aktivisme online og offline, konspirasjonsteorier, bruk og misbruk av religion, ekstremisme og kjønn, nye former for ekskludering.
- Hatkriminalitet, hatytringer og vold, inkludert høyreekstremistisk vold, radikaliserings, engasjering og avengasjering, ensomme ulver terrorisme
- Venner og fiender av høyreekstremister (system analyser av ideologi), inkludert relasjoner til andre ekstreme grupper, forhold til media, rollen til intellektuelle og tenketanker, transnasjonale utfordringer
- Forhindring og tiltak (systemanalyse av vold) inkludert effekten ved exitprogram, strategisk kommunikasjon med ekstremister, initiering og koordinering av staters respons.

Videre følger prosjektskisser for prosjektene som fikk tildeling i 2017:

Johannes Langguth SIMULA, UMOD: Understanding and Monitoring Digital Wildfires

Prosjektet startet opp i 2017 og skal studere "fake news". Falske nyheter er et vanlig fenomen i dagens digitale medier. Vanligvis har disse nyhetene liten påvirkning og blir fort glemt. Det finnes likevel tilfeller der de falske nyhetene spres raskt og kan forårsake økonomiske skader, skader av omdømme, eller oppfordre til opptøyer og voldshandlinger. Slike tilfeller kalles digitale brannspredninger, og disse kan true samfunnssikkerheten.

Prosjektets mål er å forstå slike digitale brannspredninger, og det vil undersøke hvorfor enkelte aktører sprer falske nyheter. Hva er motivene for å sette i gang en slik spredning? Hvilke typer nyheter er det som spres videre og kan forårsake skade? Videre skal prosjektet undersøke hvordan falske nyheter spres på internett, hvordan de kan avdekkes, og hvordan myndighetene kan varsles tidsnok. Til dette vil vi bruke moderne metoder i maskinlæring. Analysering av store mengder nyheter er et "big data"-problem der dagens løsninger ikke strekker til.

For å nå disse målene, må informatikere og psykologer samarbeide om å utvikle et moderne varslingssystem som kan hjelpe myndighetene å forhindre skade fra digitale brannspredninger.

Odd Jarl Borch Nord Universitetet: Interorganisational organisation of mass rescue evacuation in complex environment

Prosjektet starter opp i 2018 og skal studere koordineringsutfordringer knyttet til store redningsaksjoner på sjø og land. Blant de største utfordringene i slike operasjoner er samhandling mellom personell og bruk av utstyr fra mange forskjellige bedrifter, offentlige institusjoner og organisasjoner, inkludert frivillige grupper. I store redningsaksjoner kan det også bli nødvendig med støtte fra andre land, såkalt ertsnasjonsstøtte. En slik støtte kan gi ytterligere utfordringer når det gjelder koordinering av samarbeidet. I dette prosjektet skal en bidra med kunnskap om hvordan aktører med forskjellig bakgrunn samvirker i sammensatte redningsoperasjoner, ulike ledelsesverktøy og hva slags kompetanse som kreves i ledelsen av denne type operasjoner.

Prosjektet skal også analysere ulike alternativer når det gjelder kompetanseutvikling for innsatsledelse på ulike nivå, blant annet knyttet til roller og ansvarsfordeling, organisering og informasjonsflyt. MAREC-prosjektet bruker data fra redningsaksjoner og øvelser både til sjøs og på land i de landene som deltar i prosjektet. Tre norske universiteter og forskningsinstitusjoner deltar i prosjektet, samt universiteter fra Danmark, Russland, Canada, Sverige og Island. MAREC-prosjektet ledes av Handelshøgskolen, Nord Universitet, Norge.

Nøkkeltall, aktiviteter

Antall prosjekter: 11 forskerprosjekter, 9 forprosjekter og 1 institusjonsforankret strategisk prosjekt

Antall dr.gradsstipendiater: 7 herav 6 kvinner

Antall postdoktorstipendiater: 8 herav 0 kvinner

Antall deltakende bedrifter: 1

Administrasjon

Administrative kostnader hele perioden 2013-2021 (ref.C-REX): 10 mill.kroner

Resultatindikatorer

Vitenskapelige utgivelser:

Publisert artikkel i periodika og serier (vitenskapelig publ): 71

Publisert artikkel i antologi: 31

Publiserte monografier: 2

Allmennrettede formidlingstiltak:

Populærvitenskapelige publikasjoner: 48

Oppslag i massemedia: 549

Brukerrettede formidlingstiltak:

Rapporter, notat, artikler etc., foredrag rettet mot målgrupper: 310

Utfordringer

Samfunnssikkerhet er et felt med store forskningsutfordringer. Det er behov for både å videreutvikle forskningsmiljøene og å styrke kunnskapsgrunnlaget på feltet. Programmet har økt forutsigbarheten for forskningen i feltet, samt gitt mulighet til å utvikle og styrke samarbeidsrelasjoner. SAMRISK II har bidratt til konsolidering av miljø ved at en i utlysningen har etterspurt tverrfaglige, nasjonale og internasjonale samarbeid, og ved å sikre at prosjektene har tilstrekkelig ressurser til å kunne opprette og utvikle samarbeidsprosjekter med rekruttering. Det er ytterligere behov for å samle fragmenterte miljø til en felles tverrfaglig innsats. Samtidig som det er behov å utvikle kunnskapsgrunnlag for politikk og forskning på feltet.

SAMRISK II har bidratt til at viktige problemstillinger har blitt belyst, samtidig som forskningsresultatene også gir indikasjoner på kunnskapsbehov i fremtiden. Det er behov for mer kunnskap i dybden av de ulike tematikkene for å forstå og finne løsninger på dagens samfunnssikkerhetsutfordringer. Det er særlig viktig å utvikle kunnskap om problemstillinger knyttet opp mot kjennetegn ved samfunnet som globalisering, digitalisering, ulikhet, marginalisering, ekstremisme, og å få et oppdatert bilde av de ulike aktørene i samfunnssikkerhetsfeltet.

Verden blir stadig mer sammenkoblet og viktige samfunnsfunksjoner styres i større og større grad digitalt. Forskningsresultater fra SAMRISK II viser at samfunnet i liten grad er i stand til å overskue og håndtere de sikkerhetsmessige konsekvensene ved overgangen til digitale tett koblede systemer med en rekke gjensidige avhengigheter. I tillegg er det en rekke juridiske og verdimeslige spørsmål knyttet opp mot den digitale transformasjonen, både når det gjelder personvern, sivile rettigheter og vern av demokratiske verdier. Vi ser også at teknologien endrer kriminalitetsbildet. Vi trenger kunnskap om hvordan teknologien blir et verktøy for ulike former for organisert kriminalitet og ekstremistiske uttrykk.

Det kan synes som kjennetegn ved samfunnet som har hatt positiv betydning for samfunnssikkerheten er i fred med å utfordres. Individuer og grupper marginaliseres samtidig som ekstremistiske uttrykk og holdninger får større plass i ulike medier. Det er behov for mer kunnskap om hvilken betydning forhold som tillit, ulikhet, marginalisering og frykt har for samfunnssikkerheten.

I tillegg trengs det mer kunnskap om aktørbildet og organisering knyttet opp mot samvirkeprinsippet i samfunnssikkerhetsarbeidet. Det er stadig flere aktører fra ulike forvaltningsområder og fra privat, offentlig, sivil sektor involvert i feltet samtidig som grensene mellom samfunnssikkerhet og forsvarsspørsmål blir mer utydelig. Det er behov for en bedre forståelse av hvordan vi best kan organisere for effektivitet hvor aktørene har en best mulig forståelse av egen rolle og betydningen i informasjonsdeling og risikokommunikasjon i samfunnssikkerhetsarbeidet.

**Publikasjonen kan bestilles på
www.forskningsradet.no/publikasjoner**

Norges forskningsråd
Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker

Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

Utgiver:
© Norges forskningsråd
Program for samfunnssikkerhet – SAMRISK II
www.forskningsradet.no/samrisk

Omslagsdesign: Design et cetera AS

Oslo, april 2018

ISBN 978-82-12-03687-1 (pdf)